

ARACI KURULUŞLARIN FAALİYETLERİ

ARACI KURULUŞLARIN FAALİYETLERİ

"Aracı kuruluş" terimi, sermaye piyasasında faaliyette bulunmak üzere yetki belgesi almış olan banka ve aracı kurumları ifade etmektedir.

2009 yılında 89 aracı kurum ve 40 banka sermaye piyasası faaliyetinde bulunmuştur.

2009 yılında 89 aracı kurum ve 40 banka sermaye piyasası faaliyetinde bulunmuştur. Diğer bir deyişle, hisse senedi, sabit getirili menkul kıymetler (SGMK) veya vadeli işlem faaliyetlerinde bulunan toplam 129 kuruluş vardır. Bankalar faaliyet alanlarına göre, "Ticari Banka" ve "Kalkınma ve Yatırım Bankası" olarak gruplandırılmıştır. Aracı kurumlar ise kökenlerine göre iki başlık altında kategorize edilmiştir. Ortaklık yapısında Türkiye'de faaliyet gösteren bir bankanın dolaylı ya da doğrudan %50'nin üzerinde payı bulunan aracı kurumlar "Banka Kökenli", diğer kurumlar ise "Banka Kökenli Olmayan" olarak sınıflandırılmıştır.

Türüne Göre Aracı Kuruluşlar		
Banka	2008	2009
Ticari Banka	29	29
Kalkınma ve Yatırım Bankası	11	11
Toplam	40	40
Aracı Kurum		
Banka Kökenli	31	30
Banka Kökenli Olmayan	67	59
Toplam	98	89

Kaynak: TBB, TSPAKB

2009 yılında faaliyet gösteren banka sayısı ve bankaların ortaklık yapılarında önceki yıla göre bir değişikliğe rastlanmamıştır.

	2008		2009	
	Banka	Aracı Kurum	Banka	Aracı Kurum
Yabancı	19	27	19	22
Özel Yerli	15	67	15	63
Özel Toplam	34	94	34	85
TMSF	1	0	1	0
Kamu	5	4	5	4
Kamu Toplam	6	4	6	4
Genel Toplam	40	98	40	89

Kaynak: TBB, TSPAKB

Yabancı aracı kurum sayısı 22'ye gerilemiştir.

2009 yılında faaliyette olan aracı kurum sayısı ise 9 adet gerileyerek 89'a inmiştir. Bu düşüş, 2008 yılında sermaye piyasası faaliyeti gösteren 5'i yerli, 4'ü yabancı aracı kurumun 2009 yılında bu faaliyetlerini geçici olarak sonlandırmasından kaynaklanmaktadır. Faaliyetlerini durduran aracı kurumlar sebebiyle yerli ve yabancı kurum sayısı gerilemiştir.

2006 yılında TMSF bünyesinde olan bir aracı kurumun özel yerli bir kuruma satılmasının ardından, 2007 yılından itibaren faaliyette olup TMSF bünyesinde yer alan aracı kurum kalmamıştır. Bunun yanında, karşılaştırılan dönemler arasında kamu kökenli aracı kurum sayısında da bir değişiklik olmamış, bu sayı 4'te kalmıştır.

Aracı kurumların faaliyet alanları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Kredili menkul kıymet, açığa satış ve menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri izin belgesine tabi iken, diğer faaliyetler yetki belgesine tabidir. Bu tablodaki aracı kurum sayıları, faaliyeti geçici olarak durdurulan kurumları da içerdiğinden, daha önce belirtilen kurum sayısından daha yüksektir.

Yetki ve İzin Belgelerine Göre Aracı Kurumlar	2008	2009
Alım Satım Aracılık	104	103
Repo/Ters Repo İşlemleri	59	56
Halka Arza Aracılık	55	54
Portföy Yönetimi	52	48
Yatırım Danışmanlığı	59	57
Türev Araçların Alım Satımına Aracılık	68	70
Kredili Menkul Kıymet, Açığa Satış ve Menkul Kıymetlerin Ödünç Alma ve Verme İşlemleri	97	98
Kaynak: SPK		

2009 yılında, TSPAKB üyesi aracı kurumların tamamı alım-satım aracılık yetki belgesine sahiptir. 2009 yılında bir aracı kurumun kapatılmasının ardından sektördeki kurum sayısı 103'e gerilemiştir. Küresel krizin etkisiyle beraber bazı aracı kurumlar repo-ters repo, halka arza aracılık ve portföy yönetimi yetki belgelerini iade etmiştir.

Yetki belgelerindeki en dikkat çekici düşüş portföy yönetimi yetki belgesi sayısında meydana gelmiştir. 2009 yılında 4 aracı kurum bu yetki belgesini iade etmiş, böylece bu belgeye sahip aracı kurum sayısı 48'e gerilemiştir. 2009 yılında halka arza aracılık yetki belgesine sahip aracı kurum sayısı ise bir adetlik düşüş ile 54'e gerilemiştir.

Öte yandan, 2008 yılında türev araçların alım satımına aracılık yapmaya yetkili aracı kurum sayısı 5 adet artarak 68'e yükselmişti. 2009 yılında ise bu artış yavaşlamıştır. 2008 yılına göre 2 adetlik artışın yaşandığı bu yetki belgesinin sayısı 70'e yükselmiştir. İlerleyen bölümlerde değinileceği üzere, her ne kadar 70 aracı kurumun yetki belgesi olsa da, 2009 yılında 63 aracı kurum VOB'da işlem yapmıştır.

Portföy yönetimi yetki belgesine sahip aracı kurum sayısı 48'e gerilemiştir.

2 aracı kurum daha türev araçlar yetki belgesi almıştır.

HİSSE SENETLERİ PİYASASI FAALİYETLERİ

Hisse senedi işlem hacmi hesaplanırken aracı kurumların birincil piyasa, ikinci piyasa, özel emirler ve toptan satışlar pazarlarındaki işlemlerinin toplamı alınmaktadır. Tablodaki

veriler aracı kurumların alış ve satış işlemlerinin toplamını ifade ettiği için İMKB işlem hacminin iki katını göstermektedir.

Aracı Kurumların Hisse Senedi İşlem Hacmi			
	2008	2009	Değişim
Milyar TL	665	965	45.1%
Milyar \$	523	633	21.1%

Kaynak: İMKB

İşlem hacmi %45 artarak 965 milyar TL'ye yükselmiştir.

2009 yılında hisse senetleri piyasasında faaliyet gösteren 88 aracı kurumun işlem hacmi %45 artarak 965 milyar TL'ye yükselmiştir. Dolar bazında işlem hacmi ise %21 artarak, 633 milyar \$ olmuştur.

Hisse senetleri piyasasındaki pazar payları aracı kurum türlerine ve ortaklık yapılarına göre incelenebilmektedir. 2009 yılında banka kökenli aracı kurumların pazar payı 4 puan artarak %58'e yükselmiştir. Bu durumda, banka kökenli olmayan aracı kurumların sayılarındaki azalışta etkili olmuştur. Banka kökenli olmayan aracı kurumların işlem hacmindeki payı ise %42'dir.

Türüne Göre Aracı Kurumların Hisse Senedi İşlem Hacmi Payları		
	2008	2009
Banka Kökenli	53.7%	58.2%
Banka Kökenli Olmayan	46.3%	41.8%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Hisse senedi işlemlerinin %71'ini yerli aracı kurumlar yapmıştır.

Hisse senedi işlemlerinin %71'i yerli aracı kurumlar tarafından yapılmıştır. Diğer taraftan, yabancı aracı kurumların pazar payları 7 puan düşerek %25'e gerilemiştir. Bu düşüşte, faaliyette olan yabancı kurum sayısının 22'ye gerilemesinin etkisi bulunmaktadır. 2008 yılında faaliyette olan, ancak 2009 yılında sermaye piyasası faaliyetinde bulunmayan yabancı aracı kurumlar 2008 yılı hisse senedi işlem hacminin %5'ini üretmişlerdi.

2009 yılında kamu kökenli 4 aracı kurum ise işlem hacmi paylarını %4'e yükseltmiştir.

Ortaklık Yapısına Göre Aracı Kurumların Hisse Senedi İşlem Hacmi Payları		
	2008	2009
Kamu	1.9%	3.6%
Yabancı	32.8%	25.4%
Özel Yerli	65.4%	71.1%
Genel Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Hisse senedi işlemlerinin %30'unu 5 banka kökenli aracı kurum üretmiştir.

2009 yılında hisse senedi piyasasında faaliyet gösteren 88 aracı kurum arasındaki işlem hacmi yoğunlaşması, 5 aracı kurumun toplam işlem hacminin %30'unu ürettiğini göstermektedir. Bu aracı kurumların hepsi banka kökenli olup, 2 tanesi yabancı sınıflandırmasına girmektedir.

Sıralamadaki ilk 20 aracı kurum ise hisse senedi işlemlerinin üçte ikisini gerçekleştirmiştir. Bu aracı kurumlardan yabancı kökenli olan 6 kurum toplam işlem hacminin %17'sini oluşturmuştur. 2008 yılında bu grupta yer alan 9 yabancı aracı kurumun işlem hacmi payı %15 idi.

20 kurum işlem hacminin üçte ikisini gerçekleştirmiştir.

Son grupta yer alan 38 aracı kurum ise toplam işlem hacminin yalnızca %6'sını üretmiştir.

Toplam Hisse Senedi İşlem Hacmi Sıralaması (2009)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	30.0%	30.0%
6-10	16.3%	46.2%
11-20	20.0%	66.2%
21-50	27.3%	93.5%
51-88	6.5%	100.0%

Kaynak: İMKB

Aracı kurumların hisse senedi işlem hacminin hangi tip yatırımcılar tarafından gerçekleştirildiği ve kurumların hangi departmanları aracılığı ile işlemlerini yaptıklarına ilişkin veriler aşağıda incelenmektedir. Bu bölümde, 2009 sonu itibariyle faaliyette olan 88 aracı kurumdan elde edilen veriler konsolide edilmiştir.

Yatırımcı ve departman bazında işlem hacmi dağılımı 88 aracı kurumun verileriyle oluşturulmuştur.

Tabloda "bireysel" gerçek kişileri, "kurumlar" anonim ve limited şirketler, vakıf, kooperatif gibi tüzel kişiler ile aracı kurumun kendi portföy işlemlerini kapsamaktadır. "Kurumsal yatırımcılar" ise yatırım fonları, yatırım ortaklıkları, portföy yönetim şirketleri ve sigorta şirketleridir.

Yatırımcı Bazında Hisse Senedi İşlem Hacmi Dağılımı		
	2008	2009
Yurtiçi Yatırımcı	73.5%	85.7%
Bireysel	57.4%	67.3%
Kurumlar	10.0%	9.6%
Kurumsal	6.2%	8.8%
Yurtdışı Yatırımcı	26.5%	14.3%
Bireysel	0.3%	0.3%
Kurumlar	18.1%	9.3%
Kurumsal	8.1%	4.7%
TOPLAM	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Yatırımcı bazında aracı kurumların hisse senedi işlemleri, 2009 yılında yerli yatırımcıların paylarının özellikle bireysel yatırımcılardan kaynaklı artış ile %86'ya yükseldiğini göstermektedir.

**Yurtiçi bireysel müşteriler
%67 ile en yüksek işlem
hacmi payına sahiptir.**

2009 yılında da yurtiçi bireysel yatırımcılar hisse senedi işlemlerindeki en önemli yatırımcı grubu olmaya devam etmiştir. 2008 yılında %57 paya sahip olan bireysel yatırımcılar, 2009 yılında bu paylarını 10 puan artırarak %67'ye yükseltmiştir. Bu artış yabancı yatırımcıların hacmi %21 düşerken, bireysel yatırımcıların işlem hacminin %71 artmasından kaynaklanmaktadır.

**Yabancı yatırımcıların payı
%14'e inmiştir.**

Yabancı yatırımcıların payı 2009 yılında 12 puan gerileyerek %26'dan %14'e inmiştir. Bu yatırımcılar arasında en yüksek düşüş yurtdışı kurumlarda yaşanmıştır. 2009 yılındaki işlem hacmi payı 9 puan gerileyen bu yatırımcıların payı %9'a düşmüştür. Bu değişimde iki yabancı aracı kurumun 2009 yılında faaliyetlerini durdurması da etkili olmuştur. Yurtdışı kurumsal yatırımcıların payı ise 2008 yılında %8'den, 2009 yılında %5'e gerilemiştir.

Aşağıdaki tabloda, aracı kurumların işlem hacimlerinin departman bazında dağılımı görülmektedir.

Yurtiçi pazarlama, aracı kurum merkezinden yapılan müşteri işlemlerini göstermektedir. Kurum portföyü ise aracı kurumun kendi nam ve hesabına yaptığı işlemleri ifade etmektedir.

Departman Bazında Hisse Senedi İşlem Hacmi Dağılımı	2008	2009
Yurtiçi Pazarlama	28.4%	30.5%
Şubeler	14.9%	14.9%
Acenteler	13.1%	18.7%
İrtibat Bürosu	2.2%	2.4%
İnternet	9.3%	14.3%
Çağrı Merkezi	0.4%	0.5%
Yatırım Fonları	0.8%	0.8%
Portföy Yönetimi	0.3%	0.2%
Kurum Portföyü	5.5%	4.1%
Yurtdışı Pazarlama	25.1%	13.5%
TOPLAM	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

**Yurtdışı pazarlama
departmanı işlemlerinin payı
%13'e gerilemiştir.**

Departman bazındaki en önemli değişim yabancı yatırımcıların işlemlerinin yapıldığı yurtdışı pazarlama departmanında yaşanmıştır. Bu departmanın payı karşılaştırılan dönemlerde 12 puan gerileyerek %13'e inmiştir. Yurtdışı pazarlama departmanı ve yabancı yatırımcı işlemleri arasındaki 1 puanlık fark, bazı aracı kurumların yabancı yatırımcıların işlemlerini yurtiçi pazarlama ve acenteler gibi kanalları kullanarak gerçekleştirmesinden kaynaklanmaktadır. Bu departman üzerinden yapılan işlemlerde önemli bir yoğunlaşma söz konusudur. İşlemlerin %68'i yabancı kökenli aracı kurumlar tarafından gerçekleştirilmiştir.

**Yurtdışı pazarlama
departmanı işlemlerinin
%68'i yabancı aracı
kurumlar tarafından
yapılmaktadır.**

Departman bazındaki işlem hacmi dağılımındaki diğer önemli değişim ise acentelerde yaşanmıştır. Acentelerin payı karşılaştırılan dönemler arasında 6 puan artarak %19'a yükselmiştir. Bu çıkışta, bir aracı kurumun yurtiçi pazarlama departmanından yaptığı işlemlerini acenteler üzerinden gerçekleştirmeye başlaması etkili olmuştur. Bu aracı kurum 2008 yılında acenteler üzerinden yapılan hisse senedi işlemlerinin %0.5'ine sahipken, 2009'da payını %9'a çıkarmıştır. Şube ve irtibat bürolarında önemli bir değişiklik olmamış, bu bölümler sırasıyla %15 ve %2 paya sahip olmuştur. Acentelerin payındaki artış neticesinde, merkez dışı örgütlerin toplam payı 2009 yılında 6 puanlık yükseliş ile %36 olmuştur.

Merkez dışı örgütlerin işlem hacmi payı %36'ya yükselmiştir.

Aracı kurumların merkezini ifade eden yurtiçi pazarlama departmanının işlem hacmi payı ise 2 puanlık artışla %31'e yükselmiştir.

2009 yılında internet işlemlerinin payı da artış göstermiştir. 2008 yılında toplam hisse senedi işlemlerinin %9'u internet üzerinden gerçekleşirken, bu oran %14'e çıkmıştır.

İnternet işlemlerinin payı %14'e çıkmıştır.

SGMK PİYASASI FAALİYETLERİ

Sabit getirili menkul kıymet işlemleri, aracı kurum ve bankaların İMKB'de ve İMKB dışında (tescil) gerçekleştirdikleri kesin alım-satım işlemleri ile repo-ters repo işlemlerinden oluşmaktadır.

Aracı Kuruluşların Kesin Alım-Satım İşlemleri (Milyar TL)	2008	2009	Değişim
İMKB	481	694	44%
Tescil	401	408	2%
Banka	882	1,102	25%
İMKB	118	134	13%
Tescil	5	2	-48%
Aracı Kurum	123	136	11%
İMKB	599	827	38.2%
Tescil	406	411	1.3%
TOPLAM	1,004	1,238	23%

Kaynak: İMKB

Bir önceki yıla göre toplam kesin alım-satım işlem hacmi %23 artarak 1,2 trilyon TL'ye yükselmiştir. Bu dönemde bankaların işlemleri %25, aracı kurumların ise %11 oranında artmıştır. Kesin alım-satım işlemlerinin %67'si organize piyasada yapılmıştır.

Kesin alım-satım işlem hacmi %23 artarak 1,2 trilyon TL'ye yükselmiştir.

Aracı kuruluşların kesin-alım satım işlem hacmi dağılımında karşılaştırılan dönemler arasında önemli bir değişim olmamıştır. Bankalar toplam kesin alım-satım işlem hacminde paylarını 1 puan artırarak %89'a çıkarırken aracı kurumların payı %11'e inmiştir. Aracı kurumların işlemlerinin ise %9'u banka kökenli aracı kurumlar tarafından yapılmaktadır.

Bankaların kesin alım satım işlemlerindeki payı %89 olmuştur.

	2008		2009	
	Toplam	Toplam	İMKB	Tescil
Ticari Bankalar	85.8%	86.3%	81.0%	96.9%
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	2.0%	2.7%	2.8%	2.5%
Toplam Banka	87.8%	89.0%	83.8%	99.4%
Banka Kökenli Aracı Kurum	9.1%	8.6%	12.7%	0.5%
Banka Kökenli Olmayan A.K.	3.2%	2.4%	3.5%	0.1%
Toplam Aracı Kurum	12.2%	11.0%	16.2%	0.6%
TOPLAM	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Aracı kurumların kesin alım-satım işlemlerinin neredeyse tamamı İMKB'de gerçekleşirken, bu oran bankalarda %63'tür.

Toplam Kesin Alım-Satım İşlem Hacmi Sıralaması (2009)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	37.0%	37.0%
6-10	24.5%	61.5%
11-20	23.2%	84.8%
21-50	14.9%	99.7%
51-100	0.3%	100.0%
101-118	0.0%	100.0%

Kaynak: İMKB

Kesin alım-satım işlemlerine bakıldığında, aracı kuruluşlar arasındaki yoğunlaşmanın yüksek olduğu görülmektedir. 118 aracı kuruluşun faaliyet gösterdiği bu piyasada, 2009 yılında işlemlerin %62'si 10 aracı kuruluş tarafından yapılmıştır. İlk 20 aracı kuruluşta ise bu pay %85'e çıkmaktadır.

Aracı Kuruluşların Repo-Ters Repo İşlemleri (Milyar TL)	2008	2009	Değişim
İMKB	4,351	4,097	-6%
Tescil	444	474	7%
Banka	4,795	4,572	-5%
İMKB	1,067	1,005	-6%
Tescil	35	40	14%
Aracı Kurum	1,102	1,045	-5%
İMKB	5,418	5,102	-5.8%
Tescil	479	514	7.4%
TOPLAM	5,897	5,617	-5%

Kaynak: İMKB

Repo-ters repo işlem hacminin %91'i organize piyasalarda yapılmaktadır.

2009 yılında kesin alım-satım işlemleri artmış olmasına rağmen repo-ters repo işlemleri %5'lik bir gerileme ile 5,6 trilyon TL'ye düşmüştür. Bu işlemlerin %91'i organize piyasalarda yapılmaktadır.

Bankalar kesin alım-satım işlemlerinde olduğu gibi repo-ters repo işlemlerinin de büyük bölümünü gerçekleştirmiştir. Aracı kurumlar arasında da yine banka kökenli kurumların öne çıktığı görülmektedir.

	2008		2009	
	Toplam	Toplam	İMKB	Tescil
Ticari Bankalar	78.5%	77.1%	76.0%	87.9%
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	2.8%	4.3%	4.3%	4.4%
Toplam Banka	81.3%	81.4%	80.3%	92.2%
Banka Kökenli Aracı Kurum	16.8%	16.4%	17.7%	3.8%
Banka Kökenli Olmayan A.K.	1.9%	2.2%	2.0%	3.9%
Toplam Aracı Kurum	18.7%	18.6%	19.7%	7.8%
TOPLAM	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Repo-ters repo piyasasında faaliyet gösteren 86 aracı kuruluştan 5'i işlemlerin %61'ini yapmaktadır. Repo-ters repo işlemlerindeki yoğunlaşma daha belirgindir. İlk 10 kurum işlemlerin %80'ini gerçekleştirmiştir.

Repo-ters repo işlemlerinin %61'ini 4 banka ve 1 aracı kurum üretmiştir.

Toplam Repo-Ters Repo İşlem Hacmi Sıralaması (2009)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	61.2%	61.2%
6-10	17.6%	78.8%
11-20	13.4%	92.2%
21-50	7.1%	99.4%
51-86	0.6%	100.0%

Kaynak: İMKB

Aşağıda, yalnızca aracı kurumların SGMK işlemlerinin yatırımcı ve departman bazındaki dağılımlarına yer verilmektedir. Tablolar, TSPAKB'nin aracı kurumlardan topladığı verilerin konsolide edilmesiyle oluşturulmuştur. Bankaların verileri bu bölümde yer almamaktadır.

Sadece aracı kurumların SGMK işlemlerinin dağılımı incelenmektedir.

	Kesin Alım-Satım		Repo-Ters Repo	
	2008	2009	2008	2009
Yurtiçi Yatırımcı	92.4%	94.5%	99.6%	98.5%
Bireysel	7.6%	10.2%	12.0%	13.7%
Kurumlar	31.0%	27.8%	5.3%	4.5%
Kurumsal	53.8%	56.5%	82.3%	80.2%
Yurtdışı Yatırımcı	7.6%	5.5%	0.4%	1.5%
Bireysel	0.2%	0.3%	0.1%	0.2%
Kurumlar	7.2%	5.2%	0.3%	1.2%
Kurumsal	0.1%	0.0%	0.0%	0.1%
TOPLAM	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Yatırımcı bazında işlem hacmi verileri SGMK işlemlerinin ağırlıklı olarak yurtiçindeki kurumlar ve kurumsal yatırımcılar tarafından yapıldığını göstermektedir.

SGMK işlemlerinin büyük bölümünü kurumsal yatırımcılar ve kurumlar yapmaktadır.

2009 yılında yerli kurumsal yatırımcıların payı 3 puan artarak %56'ya yükselmiştir. Bu yatırımcıların repo-ters repo işlemlerindeki payı ise %80'e inmiştir.

Yerli kurumlarca yapılan işlemlerin toplam içindeki payı kesin alım-satımda 3 puan düşerek %28'e gerilerken, repo-ters repoda 1 puan gerileyerek %4'e düşmüştür.

Yabancı yatırımcıların kesin alım-satım işlemlerindeki payı azalmıştır.

2008 yılında yabancı yatırımcılar tarafından gerçekleştirilen kesin alım-satım işlemlerinin payı %7'den, 2009 yılında %5'e düşmüştür. Repo-ters repo işlemlerinde ise bu yatırımcı kategorisinin sahip olduğu pay yalnızca %1'dir.

Departman bazında dağılım tablosundan da anlaşılacağı üzere, kurumsal yatırımcıların kesin alım-satım işlem hacmi, ağırlıklı olarak aracı kurumların yönettiği yatırım fonlarına ait işlemlerdir. Kurum portföyü işlemleri (%26) de aracı kurumların kesin alım-satım işlem hacminde önemli rol oynamaktadır.

2009 yılında yurtiçi pazarlama departmanından yapılan işlemlerin payı 4 puan artarak %33'e yükselmiştir. Buna karşın, acentelerin payı 2008 yılında %5'ten, 2009 yılında %1'e gerilemiştir.

Departman Bazında SGMK İşlem Hacmi	Kesin Alım-Satım		Repo-Ters Repo	
	2008	2009	2008	2009
Yurtiçi Pazarlama	28.6%	33.1%	67.4%	62.5%
Şubeler	1.9%	1.5%	3.5%	4.0%
Acenteler	4.9%	0.9%	1.3%	1.5%
İrtibat Bürosu	0.0%	0.0%	0.1%	0.2%
İnternet	0.0%	0.0%	0.1%	0.2%
Çağrı Merkezi	0.1%	0.1%	0.0%	0.0%
Yatırım Fonları	27.0%	30.6%	22.7%	26.0%
Portföy Yönetimi	3.1%	2.8%	0.6%	0.6%
Kurum Portföyü	27.0%	25.7%	4.0%	3.8%
Yurtdışı Pazarlama	7.4%	5.3%	0.3%	1.4%
TOPLAM	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Yurtiçi pazarlama departmanı %63 ile repo işlemlerinde en yüksek paya sahiptir.

Kesin alım-satım işlemlerinde olduğu gibi repo işlemlerinde de yurtiçi pazarlamanın (%63) öne çıktığı görülmektedir. Bir aracı kurumun, kurumsal yatırımcılarının repo işlemlerini yurtiçi pazarlama departmanı üzerinden yapması bu bölümün payının yüksek olmasına neden olmaktadır. Bu aracı kurum toplam repo-ters repo işlemlerinin %38'ini tek başına yapmaktadır. Repo işlemlerinin %26'sı ise aracı kurumların yönettiği fonlar tarafından yapılmıştır.

VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSASI FAALİYETLERİ

Kuruluşunu izleyen ilk yıllarda hızlı bir büyüme sergileyen VOB'un işlem hacmindeki artış hızı küresel piyasalarda yaşanan krizin de etkisiyle yavaşlamıştır. 2008 yılında %76 artan VOB işlem hacmi 2009 yılında %61 yükselmiştir. Tabloda sunulan işlem hacimleri alış ve satış işlemlerinin toplamı olduğundan, VOB hacminin iki katıdır.

VOB'un büyüme hızı 2009 yılında yavaşlamıştır.

Aracı Kuruluşların VOB Hacimleri				2008	2009
(Milyar TL)	2008	2009	Değişim	Dağılım	Dağılım
Banka	38	82	116%	9%	12%
Aracı Kurum	378	587	55%	91%	88%
Toplam	416	668	61%	100%	100%

Kaynak: VOB

VOB işlemleri 2009 yılında 668 milyar TL olmuştur. SGMK işlemlerinin aksine, vadeli işlemlerde aracı kurumların pazar payı bankalara kıyasla daha yüksektir. Ancak, 2008 yılında işlemlerin %91'i aracı kurumlar tarafından gerçekleştirilirken, bu pay 2009 yılında %88'e düşmüştür.

Aracı kurumların işlem hacmi %88'e gerilemiştir.

VOB'da Faaliyette Bulunan Aracı Kuruluşlar		
	2008	2009
Banka	15	16
Aracı Kurum	65	63
Vadeli İşlemler Aracı Kurumu	1	1
Toplam	81	80

Kaynak: VOB

2009 sonu itibariyle türev araçların alım-satımına aracılık yetki belgesi bulunan 70 aracı kurum olmasına rağmen, 2009 yılında 63 aracı kurum vadeli işlem faaliyetinde bulunmuştur. Bu rakam 2008 yılında 65 idi. Aynı zamanda bir adet vadeli işlem aracı kurumunun da 2008 yılında faaliyete geçmesiyle bankalar dahil aracı kuruluş sayısı 80'e yükselmektedir.

Toplam VOB İşlem Hacmi Sıralaması (2009)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	37.1%	37.1%
6-10	20.5%	57.7%
11-20	22.4%	80.1%
21-50	17.7%	97.8%
51-80	2.2%	100.0%

Kaynak: İMKB

VOB işlemlerinde de yüksek yoğunlaşma gözlenmektedir. 2009 yılında ilk 5 kurum işlem hacminin neredeyse beşte ikisini yapmıştır. Bu kuruluşlarından 4'ü aracı kurum, biri ise bankadır. 2006 yılında ilk 5 aracı kuruluş toplam VOB işlemlerinin

İlk 5 aracı kurum işlemlerin beşte ikisini yaratmaktadır.

%56'sını, 2007 yılında %45'ini, 2008 yılında ise %41'ini oluşturmuştu. Bu veriler 2009 yılıyla karşılaştırıldığı zaman, yoğunlaşmanın azalmaya devam ettiğini göstermektedir.

İlerleyen bölümde yer alan tablolar sadece aracı kurumların verileriyle oluşturulmuştur. Bankalar ile vadeli işlemler aracı kurumunun işlem hacmi bu bölümde yer almamaktadır.

Yatırımcı bazında VOB işlem hacmi dağılımı, işlemlerin büyük bölümünün yurtiçi yatırımcılarda yoğunlaştığını göstermektedir.

Aracı kurumların vadeli işlemlerinde yurtiçi yatırımcıların payı artmıştır.

2009 yılında VOB işlemlerinin %92'si yerli yatırımcılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Hisse senedinde olduğu gibi VOB işlemlerinde yabancı yatırımcıların işlem hacmi nominal olarak %30 gerilemiş, toplam dağılım içindeki payları ise %8'e düşmüştür.

Yatırımcı Bazında VOB İşlem Hacmi		
	2008	2009
Yurtiçi Yatırımcı	81.5%	91.7%
Bireysel	64.6%	77.2%
Kurumlar	14.7%	13.1%
Kurumsal	2.2%	1.4%
Yurtdışı Yatırımcı	18.5%	8.3%
Bireysel	0.3%	0.3%
Kurumlar	8.8%	3.7%
Kurumsal	9.4%	4.3%
TOPLAM	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

VOB işlemlerinin dörtte üçü yerli bireysel müşteriler tarafından kaydedilmiştir.

Yurtiçi yatırımcılar arasındaki en büyük pay, %77 ile yerli bireysel müşterilere aittir. Bu yatırımcıların işlemleri karşılaştırılan dönemler arasında iki kata yakın artış göstermiştir. Yurtiçi kurumların payı ise %13'e gerilemiştir.

2009 yılında yurtdışı yatırımcıların işlem hacminde %30 düşüş yaşanmıştır. Böylece, bu yatırımcıların sahip olduğu pay toplamda %18'den %8'e gerilemiştir.

Departman bazında bakıldığında en yüksek işlem hacmi payına sahip bölüm %28 ile yurtiçi pazarlamadır. Yurtiçi pazarlamayı %26 ile internet üzerinden yapılan işlemler takip etmektedir. 2009 yılında internet üzerinden vadeli işlem hizmeti vermeye başlayan iki aracı kurumun işlemlerinin etkisi gözükmemektedir.

Merkez dışı örgütlerin payı %25'e inmiştir.

2009 yılında, merkez dışı örgütler aracılığıyla yapılan vadeli işlemlerin payı %28'den %25 inmiştir. Merkez dışı örgütlerdeki en dikkat çekici değişim 2009 yılındaki payı %21'den %15'e gerileyen şubelerde yaşanmıştır. Bu değişimde, şube sayısının azalması etkili olmuştur. Acenteler ve irtibat bürolarından yapılan işlemlerin hacmi ise %10'dur.

Departman Bazında VOB İşlem Hacmi		
	2008	2009
Yurtiçi Pazarlama	19.0%	27.8%
Şubeler	20.9%	14.9%
Acenteler	4.6%	4.9%
İrtibat Bürosu	2.1%	5.5%
İnternet	19.3%	25.9%
Çağrı Merkezi	0.3%	0.3%
Yatırım Fonları	0.9%	0.6%
Portföy Yönetimi	0.8%	0.6%
Kurum Portföyü	13.9%	11.7%
Yurtdışı Pazarlama	18.0%	7.8%
TOPLAM	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Yabancı yatırımcıların vadeli işlem hacimlerinin düştüğü 2009 yılında, yurtdışı pazarlama departmanının işlem hacmi payı da %8'e gerilemiştir.

Yurtdışı pazarlama departmanının payı %8'e gerilemiştir.

YATIRIM BANKACILIĞI FAALİYETLERİ

Bu bölümde, yalnızca aracı kurumların yatırım bankacılığı faaliyetleri sunulmaktadır. Danışmanlık şirketleri ve bağımsız denetim firmalarının benzer faaliyetleri bu araştırmanın kapsamı dışındadır. Bu nedenle, sunulan verilerin Türkiye'deki yatırım bankacılığı faaliyetlerinin tamamını yansıttığı düşünülmemelidir.

Yatırım bankacılığı verileri yalnızca aracı kurumların faaliyetlerini kapsamaktadır.

Yatırım bankacılığı faaliyetlerinin ele alındığı bu bölümde aracı kurumların elindeki sözleşme sayıları derlenmiştir. Halka arz dışındaki işlemlerin büyüklüğü genellikle açıklanmak istenmediğinden, sektörün büyüklüğünü tam olarak ortaya çıkarmak mümkün olmamaktadır.

Verilerini Birliğimize sağlayan 91 aracı kurumun 54 tanesi, yatırım bankacılığı faaliyetlerinin önemli bir alanı olan, halka arz yetki belgesine sahiptir. Bu kurumların 30 tanesinde en az bir kurumsal finansman çalışanı bulunmaktadır. Ancak, 2009 yılında yatırım bankacılığının herhangi bir alanında faaliyeti olan kurum sayısı 24 olmuştur.

30 aracı kurumda kurumsal finansman çalışanı bulunmaktadır.

Sözleşme sayıları, şirketlerle yapılan ve sadece o aracı kurumu ilgili yatırım bankacılığı faaliyeti konusunda tek yetkili kılan sözleşmeleri ifade etmektedir. Halka arz konsorsiyumlarında sadece lider aracı kurum dikkate alınmakta, konsorsiyum üyeleri verilere dahil edilmemektedir. Tamamlanan proje sayısı, ilgili yıl içinde kaç tane projenin tamamlandığını göstermektedir. Süresi dolan sözleşme sayısı, sözleşmenin kapsadığı süre içinde tamamlanamayan ve sözleşmesi yenilenmeyen projeleri ifade etmektedir. Fesih edilen proje sayısı, sözleşmenin süresi içinde çeşitli nedenlerle, taraflardan birinin girişimi ile sözleşmenin fesih edilmesi halini kapsamaktadır.

Halka arzlarda yalnızca lider aracı kurum dikkate alınmıştır.

Şirket satın alma/birleşme-satış tarafı (SAB-Satış), müşteri şirkete stratejik ortak bulmak ve hisselerinin bir kısmını satmak için yapılan anlaşmalardır. Şirket satın alma/birleşme-alış tarafı (SAB-Alış), müşteri şirketin stratejik ortak olabileceği bir hedef şirket bulmak ve hedef şirketin hisselerinin bir kısmını almak için yapılan anlaşmalardır.

Finansal ortaklık sözleşmeleri, şirketin hisselerinin bir kısmını yatırım amaçlı alabilecek yatırım fonu, risk sermayesi şirketleri vb. finansal yatırımcılar bulunmasına yöneliktir.

Sermaye artırım ve temettü dağıtım sözleşmeleri, halka açık şirketlerin aracı kurumlar aracılığıyla gerçekleştirdiği işlemleri kapsamaktadır.

Özelleştirme projeleri-alış tarafı, özelleştirme kapsamındaki şirket hisselerinin tamamını veya bir bölümünü almak için yapılan sözleşmelerdir. Özelleştirme projeleri-satış tarafı ise, özelleştirme kapsamındaki şirketler için Özelleştirme İdaresine verilen danışmanlık hizmetlerini kapsamaktadır.

Diğer danışmanlık sözleşmeleri, yukarıdaki kategorilere girmeyen, şirket veya proje değerlemesi gibi diğer danışmanlık ve yatırım bankacılığı faaliyetlerini kapsamaktadır.

	2008			2009			Dönem Sonu
	Tamam-lanan	Dönem Başı	Yeni Sözleşme	Tamam-lanan	Süresi Dolan	Fesih Edilen	
Birincil Halka Arz	3	11	7	3	3	0	12
İkincil Halka Arz	0	0	0	0	0	0	0
SAB-Alış	14	18	19	4	7	4	22
SAB-Satış	20	115	46	6	58	1	96
Finansal Ortaklık	1	16	8	1	14	0	9
Özelleştirme-Alış	4	2	2	0	0	0	4
Özelleştirme-Satış	1	5	3	1	0	0	7
Sermaye Artırımı	21	72	50	79	2	1	40
Temettü Dağıtım	16	67	45	69	2	1	40
Diğer Danışmanlık	46	43	43	44	6	1	35
TOPLAM	126	349	223	207	92	8	265

Kaynak: TSPAKB

Sözleşme sayılarının birebir şirket sayılarına denk geldiği düşünülmemelidir.

Şirketlerle yapılan sözleşmeler; sadece stratejik ortak veya sadece finansal ortak arayışı ile ilgili olabileceği gibi, bu sözleşmelerde stratejik ve finansal ortaklık arayışı bir arada da yer alabilmektedir. Dolayısıyla, hisselerini satmak isteyen şirketler, bu iki kategoride çakışıyor ve çift sayılıyor olabilir. Benzer şekilde, sermaye artırım ve temettü dağıtım projeleri de tek sözleşmede yer alıyorsa, sektör toplamında çift sayılabilmektedir. Bu nedenle, bu tablodan elde edilecek sözleşme sayılarının birebir şirket sayılarına denk gelemeyebileceği dikkate alınmalıdır.

Aracı kurumlar sene başında ellerinde bulunan 349 sözleşmeye yıl içinde 223 yeni sözleşme daha eklemiştir. Toplam 572'yi bulan sözleşmelerin 207'si tamamlanmış, 92'sinin süresi dolmuş, 8'i ise feshedilmiştir. 265 proje ise 2010 yılına devretmiştir.

2008 yılında derinleşen finansal kriz, halka arz sayısının kısıtlı kalmasına neden olmuştur. 2009 yılında piyasalarda yükseliş başlamasına rağmen, halka açılan şirket sayısında artış görülmemiştir. Ancak, 2009 yılında halka arz prosedürlerinde yapılan değişikliklerle birlikte halka arz edilmeksizin borsada işlem görmeye başlayan iki şirket olmuştur. Bu yöntem halka arz tanımına girmemekle beraber, prosedürleri açısından halka arzla aynı yapıya sahip olduğu için bu şirketlerin verilerine kurumsal finansman faaliyetleri tablosunda yer verilmiştir. Diğer taraftan, 2009 yılında İMKB'de işlem görmeye başlayan bir borsa yatırım fonu halka arz edilmeden borsada işlem görmeye başlamıştır. Bu borsa yatırım fonuna ait verilere tabloda yer verilmemiştir. Sonuç olarak, 2009 yılı başında sahip olunan 11 halka arz projesine, dönem içinde 7 tane daha eklenmiş, tamamlanan ve süresi dolan toplam 6 sözleşmenin ardından 2010 yılına 12 proje devrolmuştur.

2009 yılında, şirket satın alma/birleşme faaliyetleri 2008 yılına nazaran tamamlanan proje sayısı açısından daha durgun geçmiştir. Yıl içinde alış yönünde 4, satış yönünde ise 6 işlemin tamamlanmasının ardından, dönem sonunda şirket satın alma/birleşme projelerinden 22 adet alış yönünde, 96 adet ise satış yönünde sözleşme bir sonraki yıla devretmiştir.

2009 yılında aracı kurumların özelleştirme projelerinde alıcı tarafına danışmanlık hizmeti sunmak üzere 4 sözleşmesi bulunmaktayken, yıl içinde bu sözleşmelerden tamamlanan olmamıştır.

2009 yılında özelleştirme-alış tarafında 8, satış tarafında ise 9 proje bulunmaktadır. Yıl içinde alış tarafında proje tamamlanmamışken, satış tarafında bir proje tamamlanmıştır. Ancak, özelleştirme kapsamındaki şirket hisselerinin satılması İdare'nin sorumluluğunda olup "tamamlanan" ifadesi özelleştirmenin tamamlandığı anlamına gelmemekte, aracı kurumların değerlendirme ve danışmanlık raporlarını tamamlayıp Özelleştirme İdaresi Başkanlığına teslim ettiklerini göstermektedir.

Halka açık şirketlerin sermaye artırım ve temettü dağıtım işlemlerinin bir kısmı, aracı kurumlar tarafından yürütülmektedir. Temettü dağıtımlarında tamamlanan proje sayısı 2007 yılında 70 iken, 2008'de bu sayı 16'ya düşmüştü. 2009 yılında ise sayı tekrar 69'a yükselmiştir. Sermaye artırımlarında tamamlanan işlem sayısı ise 2007 yılında 54 iken, 2008 yılında 21'e gerilemiş, 2009 yılında 79'a yükselmiştir.

2009 yılında 207 sözleşme tamamlanmıştır.

Aracı kurumlar 2009'da 3 halka arz gerçekleştirmiştir.

İlk defa 2009 yılında, 2 şirket halka arz edilmeksizin borsada işlem görmeye başlamıştır.

Aracı kurumların yaptığı temettü dağıtım ve sermaye artırım sayısı 148 olmuştur.

Diğer danışmanlık hizmetlerinde 2009 yılında 44 proje tamamlanmıştır. Diğer danışmanlık projeleri kapsamında, aracı kurumlar tarafından yapılan değerlendirme, birleşme ve fizibilite analizi gibi çalışmalar bulunmaktadır.

Sektör 2010 yılına 265 proje ile girmiştir.

Sonuç olarak, aracı kurumlar 2010 yılına 265 kurumsal finansman sözleşmesiyle girmiştir. Bu sözleşmeler arasında ağırlıklı olarak şirket satın alma/birleşme satış tarafı, sermaye artırım ve temettü dağıtım işlemleri yer almaktadır.

PORTFÖY YÖNETİMİ FAALİYETLERİ

Daha önce bahsedildiği gibi 2008 sonunda 52 aracı kurumun portföy yönetimi yetki belgesi bulunurken, bu sayı 2009 sonunda 48'e gerilemiştir. Yıl içinde 3 aracı kurum faaliyetlerini durdurmuş, bir aracı kurum ise portföy yönetimi faaliyetleri yetki belgesini iptal etmiştir. Birliğimizin derlediği verilere göre aynı dönem içinde aktif olarak portföy yönetimi faaliyeti gösteren 32 aracı kurum bulunmaktadır.

Portföy yönetimi faaliyetleri ile ilgili veriler değerlendirilirken bir yatırımcının birden fazla kurumda hesabının olabileceği göz önünde tutulmalıdır.

Aracı Kurumlarda Portföy Yönetimi Faaliyetleri			
	2008	2009	Değ.
Aracı Kurum Sayısı	39	32	-17.9%
Portföy Yönetimindeki Yatırımcı Sayısı	813	1,158	42.4%
Bireysel Yatırımcı Sayısı	658	1,018	54.7%
A Tipi Yatırım Fonu Sayısı	45	39	-13.3%
B Tipi Yatırım Fonu Sayısı	63	62	-1.6%
Diğer Kurumsal Yatırımcı Sayısı	16	14	-12.5%
Diğer Kurum Sayısı	31	25	-19.4%
Yönetilen Portföy Büyüklüğü (mn. TL)	3,195	4,124	29.1%
Bireysel Yatırımcı	169	257	52.1%
A Tipi Yatırım Fonu	97	142	46.2%
B Tipi Yatırım Fonu	2,392	2,970	24.1%
Diğer Kurumsal Yatırımcı	280	318	13.6%
Diğer Kurum	257	438	70.4%
Ortalama Portföy Büyüklüğü (mn. TL)	3.9	3.6	-9.4%
Bireysel Yatırımcı	0.3	0.3	-1.7%
A Tipi Yatırım Fonu	2.2	3.6	68.7%
B Tipi Yatırım Fonu	38.0	47.9	26.1%
Diğer Kurumsal Yatırımcı	17.5	22.7	29.8%
Diğer Kurum	8.3	17.5	111.2%

Kaynak: TSPAKB

2009 yılında 1.158 yatırımcının portföyü yönetilmiştir.

2009 sonunda portföy yönetimindeki yatırımcı sayısı %42 artarak 1.158'e yükselmiştir. Bu yükselişte, grubundaki portföy yönetimi şirketinin bireysel müşterilerini devralan bir aracı kurum etkili olmuştur. Öte yandan, sektörün portföy yönetimindeki toplam yatırımcı sayısının yarısından fazlası iki aracı kurumdadır. Bireysel ve kurumsal yatırımcıların toplam portföy büyüklüğü ise 4 milyar TL'yi geçmiştir. Yatırımcı

sayısındaki yükseliş, yönetilen portföy büyüklüğünden fazla olduğu için, yatırımcı başına ortalama portföy büyüklüğü %9 düşüşle 3.6 milyon TL'ye gerilemiştir.

Aracı kurumların yönettiği A tipi yatırım fonu sayısı geçen yıla kıyasla 6 adet azalarak 39'a inmiştir. Bu düşüşte, portföy yönetim faaliyetlerini bağlı buldukları finansal grubun portföy yönetim şirketine devreden üç aracı kurumun etkisi görülmektedir. A tipi fon sayısı azalmasına rağmen, küresel krizin ardından piyasalardaki iyileşmeye bağlı olarak fon büyüklüğü 142 milyon TL'ye yükselmiştir.

Aracı kurumların yönettiği A tipi fon sayısı 39'a...

Aracı kurumların yönettiği B tipi fonların sayısı 1 adet gerileyerek 62'ye düşmüş, portföy büyüklüğü ise 3 milyar TL seviyesine yaklaşmıştır.

...B Tipi fon sayısı da 62'ye gerilemiştir.

Portföy yönetim hizmeti, aracı kurumların yanı sıra, portföy yönetim şirketleri tarafından da verilmektedir. SPK tarafından açıklanan verilere göre, 2009 yılında faaliyet gösteren portföy yönetim şirketi sayısı değişmeyerek 23'te kalmaya devam etmiştir.

23 portföy yönetim şirketi bulunmaktadır.

Portföy yönetim şirketlerinden hizmet alan yatırımcı sayısı 2009 yıl sonunda bir önceki yıla göre, bireysel yatırımcılardan kaynaklanan düşüş ile %44 azalarak 1.243'e gerilemiştir. Bu düşüşte, verilerini güncelleyen bir portföy yönetim şirketinin etkisi görülmektedir. Yönetilen toplam portföy büyüklüğü ise %30 artarak 40 milyar TL'ye yükselmiştir.

Portföy Yönetim Şirketleri			
	2008	2009	Değ.
Portföy Yönetim Şirketi Sayısı	23	23	0.0%
Portföy Yönetimindeki Yatırımcı Sayısı	2,232	1,243	-44.3%
Bireysel	1,725	746	-56.8%
Kurumsal-Tüzel	507	497	-2.0%
Yönetilen Portföy Büyüklüğü (mn. TL)	30,738	40,099	30.5%
Bireysel	636	744	17.0%
Kurumsal-Tüzel	30,102	39,355	30.7%
Ortalama Portföy Büyüklüğü (mn. TL)	13.8	32.3	134.2%
Bireysel	0.4	1.0	170.6%
Kurumsal-Tüzel	59.4	79.2	33.4%

Kaynak: SPK

Portföy yönetimi hizmetinden yararlanan kurumsal yatırımcılar (yatırım fonları, yatırım ortaklıkları, emeklilik yatırım fonları ve sigorta şirketleri) ve tüzel yatırımcıların sayısı 497 olmuştur. Bu yatırımcıların portföy yönetim şirketlerince yönetilen portföylerinin değeri ise 40 milyar TL'ye yükselmiştir. Dolayısıyla, yatırımcı başına düşen ortalama portföy büyüklüğü de artmış, 80 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Portföy yönetim şirketlerince 40 milyar TL yönetilmektedir.

Portföy yönetim şirketleri ile aracı kurum toplamına bakıldığında, profesyoneller tarafından yönetilen toplam portföy

büyüküğünün 2009 yılında %30 artarak 44 milyar TL olduğu görölmektedir.

KREDİLİ İŞLEMLER

2009 sonu itibariyle 98 aracı kurumda kredili menkul kıymet, açığa satış ve menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri izin belgesi bulunmaktadır.

2009 sonu itibariyle 61 kurum müşterilerine kredi kullandırmıştır.

TSPAKB tarafından derlenen kredili işlem verilerine göre, 2009 sonunda 61 aracı kurum müşterilerine hisse senedi alımı için kredi kullandırmıştır. 2008 yılı sonunda bu rakam 63 idi.

Kredili İşlemler	2008	2009	Değ.
Kredi Sözleşmeli Müşteri Sayısı	50,373	49,758	-1.2%
Kredi Kullanan Müşteri Sayısı	8,499	8,977	5.6%
Kredi Bakiyesi (milyon TL)	254	468	84.1%
Kişi Başına Kredi Bakiyesi (TL)	29,943	52,188	74.3%

Kaynak: TSPAKB

Kredili işlem sözleşmesi bulunan yatırımcı sayısı, aracı kurumlardan alınan verilerin toplanmasıyla elde edilmektedir. Diğer bir deyişle, birkaç aracı kurumda kredili işlem sözleşmesi bulunan kişiler, yatırımcı sayısı verilerine birden çok kere dahil olabilmektedir.

Sözleşmeli müşterilerin beşte biri kredi kullanmıştır.

2009 sonunda aracı kurumlardaki 49.758 kredi sözleşmeli müşterinin beşte biri, 8.977'si, kredi kullanmıştır. Karşılaştırılan dönemler arasında kredi sözleşmeli müşteri sayısında hafif bir azalış meydana gelmiş olmasına rağmen kredi kullanan müşteri sayısında %6 artış yaşanmıştır.

Kullanılan kredi 468 milyon TL'ye yükselmiştir.

Küresel kriz ile birlikte 2008 sonunda kullanılan kredi hacmi %48 gerilemişti. 2009 yılında sermaye piyasalarındaki olumlu gelişmelerle beraber bu hacim iki kata yakın artmış, 2007 yılı sonundaki seviyesine yaklaşmıştır. 2009 yılında 468 milyon TL'lik kredi bakiyesi ile, kişi başına düşen kredi bakiyesi %74 artarak 52.000 TL'ye ulaşmıştır. Sektördeki toplam kredi bakiyesinin beşte biri yalnızca tek bir aracı kurum tarafından kullandırılmıştır.

ŞUBE AĞI

Aracı kurumların yatırımcılara hizmet sunmak için kullandıkları erişim ağı verilerine bakıldığında, 2008 yılından bu yana sektörde toplam acente şubesi sayısında artış, aracı kurumların doğrudan sahip oldukları şube ve irtibat bürosu sayısında ise azalış olduğu gözlenmektedir.

2009 sonunda toplam erişim noktası sayısı 6.042'dir.

Bu gelişmelerle beraber, yatırımcıların sermaye piyasası hizmeti almak için kullanabilecekleri fiziki erişim noktası sayısı 2009 sonunda 6.042'ye ulaşmıştır.

Erişim Ağı			
	2008	2009	Fark
Şube	185	157	-28
İrtibat Bürosu	45	39	-6
Acente Şubesi	5,664	5,846	182
Toplam	5,894	6,042	148

Kaynak: TSPAKB

2009 yılında 33 aracı kurumun şubesi, 21 aracı kurumun irtibat bürosu, 22 aracı kurumun ise acentesi bulunmaktadır. Toplamda en az bir merkez dışı örgütü bulunan aracı kurum sayısı 2008 yılında 54'ten, 2009 yılında 51'e gerilemiştir.

51 kurumun merkez dışı örgütü bulunmaktadır.

Aracı Kurum Sayısı		
	2008	2009
Şubesi Olan	37	33
İrtibat Bürosu Olan	21	21
Acentesi Olan	23	22
Toplam	54	51

Kaynak: TSPAKB

2009 yılında 12 aracı kurumun şube sayısı azalırken, 4 kurumunki artmıştır. Böylece aracı kurumların sahip oldukları şube sayısı 2009 yılında 157'ye gerilemiştir.

12 aracı kurum şube sayısını azaltmıştır.

2009 yılında, bir önceki yılda olduğu gibi, 21 aracı kurumun irtibat bürosu bulunmaktadır. 3 aracı kurum irtibat bürosu sayısını artırırken, 6 kurum azaltmıştır.

2009 yılında, acentesi olan aracı kurum sayısı bir aracı kurumun acentelik sözleşmesini bitirmesiyle 22'ye gerilemiştir.

Erişim Ağı Değişiklikleri (2009)		
	Artan	Azalan
Şube	4	12
İrtibat Bürosu	3	6
Acente Şubesi	9	7
Toplam	11	21

Kaynak: TSPAKB

Acente şubelerinin büyük kısmı banka kökenli aracı kurumlara aittir. Bununla birlikte, banka kökenli olmayan aracı kurumlar da bankalar ile acentelik sözleşmeleri yapabilmektedir. Yıl içinde bu tanımlamaya giren iki aracı kurumun 128 acente şubesi bulunmaktadır. 2009 yılında acente şubelerinin sayısı 182 adet artış göstermiş ve 6.042'ye yükselmiştir.

Acente şubesi sayısı 6.042'ye yükselmiştir.

Aracı Kurumların İller Bazında Erişim Ağı Dağılımı (2009)			
	İstanbul	Ankara	Diğer
Merkez	89	1	1
Şube	54	20	84
İrtibat Bürosu	18	1	30

Kaynak: SPK, TSPAKB

Aracı kurumların iller bazında dağılımına bakıldığı zaman, 89 kurumun İstanbul, 1 kurumun Ankara, 1 kurumun ise İzmir merkezli olduğu görülmektedir. Aracı kurumlar diğer illerde ikamet eden yatırımcılara şubeler ve irtibat büroları aracılığı ile ulaşmaktadır.

ALTERNATİF DAĞITIM KANALLARI

Aracı kurumlar fiziki erişim noktalarının yanı sıra, internet ve çağrı merkezi gibi alternatif dağıtım kanallarıyla da yatırımcılara ulaşabilmektedir. Aracı kurumların internet ve çağrı merkezi işlemlerine dair verilerinin değerlendirirken, bir yatırımcının birden fazla kurumda müşteri olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

2009 yılı sonunda internet üzerinden hizmet veren aracı kurum sayısı 64'tür. Departman bazında işlem hacimlerinin incelendiği bölümde de değinildiği üzere, internet üzerinden yapılan işlem hacmi 2009 yılında önemli ölçüde artmıştır.

İnternet İşlemleri			
	2008	2009	Değ.
Aracı Kurum Sayısı	69	64	-7.2%
Hisse Senedi			
Yatırımcı Sayısı	202,700	262,969	29.7%
İşlem Sayısı	18,853,084	30,997,052	64.4%
Hacim (mn. TL)	61,612	137,566	123.3%
DİBS Kesin Alım-Satım			
Yatırımcı Sayısı	679	409	-39.8%
İşlem Sayısı	3,176	2,503	-21.2%
Hacim (mn. TL)	24	18	-22.4%
Vadeli İşlem ve Opsiyon			
Yatırımcı Sayısı	6,211	7,611	22.5%
İşlem Sayısı	3,325,201	5,810,525	74.7%
Hacim (mn. TL)	73,041	151,508	107.4%
Kaynak: TSPAKB			

64 aracı kurum internet üzerinden hizmet vermiştir.

2009 yılında hisse senedinde 63, DİBS'de 12, vadeli işlemlerde ise 34 aracı kurum internet üzerinden hizmet sunmuştur. Bir aracı kurum, bu kanalı yalnızca vadeli işlemler aracılığı için kullanmaktadır.

İnternet üzerinden kaydedilen vadeli işlemler 2008 yılında ilk defa hisse senedi işlemlerinin üzerinde gerçekleşmişti. Bu durum 2009 yılında da devam etmiştir. DİBS işlem hacmi ise sınırlı kalmayı sürdürmüştür.

İnternet üzerinden gerçekleşen vadeli işlem hacmi 2 kat artmıştır.

Faaliyete geçtiği 2005 yılından bu yana hızla büyümeye devam eden ve yatırımcıların büyük ilgi gösterdiği vadeli işlemler piyasasına, aracı kurumlar da dağıtım kanallarını genişleterek cevap vermektedir. Vadeli işlemlerde interneti tercih eden yatırımcı sayısı %23 artarken, toplam işlem hacmi iki kat artarak 152 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu kanalda müşteri başına vadeli

işlem hacmi yıllık 20 milyon TL, ortalama gerçekleşen emir büyüklüğü ise 26.000 TL'dir.

İnternet üzerinden yapılan hisse senedi işlem hacmi karşılaştırılan dönemler arasında iki kattan fazla artmıştır. 260.000'in üzerinde yakın yatırımcı internet üzerinden 138 milyar TL'lik işlem yapmıştır. Hisse senetlerinde müşteri başına işlem hacmi yıllık 523.000 TL ile vadeli işlemlerin gerisinde kalmıştır.

İnternet kanalını kullanarak DİBS işlemi gerçekleştiren yatırımcı sayısı ise hisse senedi ve vadeli işlemlerin aksine düşmüş, işlem hacmi 18 milyon TL'ye gerilemiştir.

İnternet üzerinden işlem yapan yatırımcıların hem sayısı, hem de işlem hacimleri artmaktadır. Öte yandan, çağrı merkezleri aracılığıyla gerçekleştirilen işlem hacminin toplamdaki payının yıllar içinde fazla değişmediği görülmektedir.

Çağrı merkezinden yapılan işlemlerde değişiklik olmamıştır.

Çağrı Merkezi İşlemleri	2008	2009	Değ.
Aracı Kurum Sayısı	12	13	8.3%
Hisse Senedi			
Yatırımcı Sayısı	20,719	23,053	11.3%
İşlem Sayısı	400,063	486,710	21.7%
Hacim (mn. TL)	2,324	4,526	94.8%
DİBS Kesin Alım-Satım			
Yatırımcı Sayısı	380	232	-38.9%
İşlem Sayısı	1,494	873	-41.6%
Hacim (mn. TL)	99	80	-19.5%
Vadeli İşlem ve Opsiyon			
Yatırımcı Sayısı	716	748	4.5%
İşlem Sayısı	35,601	34,741	-2.4%
Hacim (mn. TL)	1,188	1,927	62.2%

Kaynak: TSPAKB

2009 sonunda çağrı merkezi yoluyla işlem yapan 13 aracı kurum bulunmaktadır. Ancak, bir aracı kurum 2008 yılından itibaren çağrı merkeziyle ilgili verileri, bilgi işlem sistemi değişikliğinden dolayı Birliğe sunmamıştır. Bundan dolayı 2009 yılı verileri 13 aracı kurumu içermektedir. Fakat, 14 aracı kurumun çağrı merkezi hizmeti sunduğunu söylemek mümkündür.

2009 yılında çağrı merkezi aracılığıyla hisse senedi işlemi veren aracı kurum sayısı 1 artarak 13 olmuştur. 23.000 yatırımcının bu kanalı kullanarak hisse senedi işlemi yapmayı tercih ettiği 2009 yılında, işlem hacmi iki kat artarak 5 milyar TL'ye yükselmiştir. Ancak, bu tutarın internet üzerinden yapılan hisse senedi işlemlerinin yalnızca %3'ü kadar olduğu unutulmamalıdır.

Çağrı merkezinden yapılan hisse senedi işlem hacmi 5 milyar TL'ye yükselmiştir.

Çağrı merkezi aracılığıyla vadeli işlem hizmeti veren 6 aracı kurum bulunmaktadır. 2009 yılında 748 yatırımcı çağrı merkezleri aracılığıyla 2 milyar TL'ye yakın işlem yapmıştır.

Yatırımcılar interneti tercih etmektedir.

Müşteri sayıları ve işlem hacimlerine bakıldığında, yatırımcıların alternatif dağıtım kanalları arasında, internet üzerinden işlem yapmayı çağrı merkezlerine tercih ettiği görülmektedir.

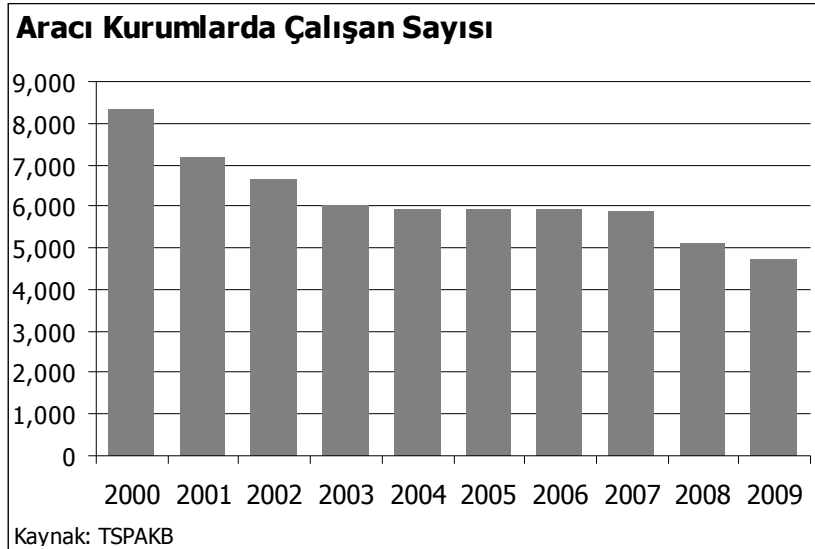
ÇALIŞAN PROFİLİ

Aracı kurumlarda çalışan sayısı %8 azalarak 4.715 olmuştur.

Aracı kurum sektöründe 2004 yılından bu yana 5.900 civarında seyreden çalışan sayısı, küresel finansal krizin etkisiyle 2008 yılında 5.102'ye, 2009 yılında ise 4.715'e kadar gerilemiştir. %8 seviyesinde olan bu düşüş ile aracı kurumlardaki çalışan sayısı TSPAKB'nin sektör verilerini derlemeye başladığı 1999 yılından bu yana en düşük seviyesine inmiştir.

Bankacılık sektöründe çalışan sayısı 172.403 kişidir.

Türkiye Bankalar Birliğinin (TBB) derlediği bankacılık sektörü verilerine göre, 2003 yılından bu yana artan bankacılık sektöründeki çalışan sayısı ise 2009 yılında fazla değişmeyerek 172.403 kişi olmuştur.

2009 yılında 47 aracı kurumun çalışan sayısı azalmış, 32 aracı kurumun artmış, 12 kurumun ise değişmemiştir. Aracı kurum başına çalışan sayısı ise 1 adetlik azalışla 2009 sonunda 52'ye gerilemiştir.

2009 yılında verileri derlenen 91 aracı kurumda 9 kişinin altında çalışanı olan 12 aracı kurum bulunmaktadır. 1 ila 9 çalışanı bulunan aracı kurumların 7'si faaliyetlerini durdurmuş olan kurumlardır.

14 kurum sektörün yarısını istihdam etmektedir.

Sektördeki aracı kurumlardan 52 tanesinde 10 ile 49 arasında çalışan bulunmaktadır. 100'den fazla çalışanı bulunan 14 aracı kurum ise sektörün yarısını istihdam etmektedir. En fazla çalışanı olan aracı kurumda ise 348 kişi bulunmaktadır.

Çalışan Sayılarına Göre Aracı Kurumlar (2009)				
Çalışan Sayısı	Aracı Kurum Sayısı	Çalışan Sayısı	İstihdam Payı	
1-9	12	62	1%	
10-24	22	355	8%	
25-49	30	994	21%	
50-99	13	900	19%	
100-149	6	718	15%	
150-199	6	1,097	23%	
200+	2	589	12%	
Toplam	91	4,715	100%	

Kaynak: TSPAKB

Çalışanların Departman Dağılımı

Bu bölümde aracı kurumlarda çalışanların departmanlara göre dağılımı sunulmaktadır. Departman tanımları aşağıda açıklanmaktadır.

Bu bölümde aracı kurumlarda çalışanların departmanlara göre dağılımı sunulmaktadır.

Mali ve idari işler; muhasebe, satın alma, takas ve benzeri operasyonel, idari ve mali işlerle ilgilenen çalışanların istihdam edildiği departmandır. Brokerlar borsada işlem yapan çalışanları, dealerlar ise brokerlar aracılığıyla menkul kıymet alım-satım işlemlerini gerçekleştiren kişileri ifade etmektedir. Yurtiçi satış olarak tanımlanan departman, aracı kurum merkezlerindeki yurtiçi müşterilerle doğrudan ilgilenen pazarlama elemanlarını göstermektedir. İnsan kaynakları, personel özlük işlerinin yanı sıra eğitim faaliyetleri ile ilgili çalışanları kapsamaktadır. Portföy yönetimi, yatırım fonları ve müşteri portföylerini yönetip takibini yapan çalışanları kapsamaktadır. Yurtdışı satış; yurtdışı müşterilerle doğrudan ilgilenen pazarlama, alım-satım ve operasyonel takip işlemlerini yapan kişileri içermektedir. Diğer bölümü; bu kategorilere girmeyen çalışanları, üst yönetimi ve ağırlıklı olarak da hizmet personelini içermektedir.

Departman Sayıları	2008	2009
Mali ve İdari İşler	95	90
İç Denetim-Teftiş	89	89
Broker	84	78
Diğer	88	84
Dealer	77	71
Bilgi İşlem	62	62
Araştırma	56	47
Yurtiçi Satış (Merkez)	55	48
Hazine	46	45
İnsan Kaynakları	41	39
Kurumsal Finansman	34	30
Yurtdışı Satış	34	37
Portföy Yönetimi	28	29
Kurum Sayısı	96	91

Kaynak: TSPAKB

Karşılaştırılan dönemler arasında departmanlardaki azalış 2009 yılında faaliyetleri durdurulan veya el değiştirme sürecine giren aracı kurumlardan kaynaklanmaktadır.

Aracı kurumların 90'ında mali ve idari işler departmanı bulunmaktadır.

2009 yılında 91 aracı kurumdan 90'ında mali ve idari işler departmanı bulunmaktadır. 2009 yılı sonunda el değiştirme sürecinde olan bir aracı kurumda ise bu bölümde çalışan bulunmamaktadır.

Broker ve dealerları olan aracı kurum sayısındaki düşüş devam etmiştir.

2008 sonunda broker ve dealer tanımlamasına giren çalışanı olan aracı kurum sayısındaki düşüş 2009 yılında da devam etmiştir. Yıl sonunda brokerı olan aracı kurum sayısı 78, dealerı olan aracı kurum sayısı ise 71'e gerilemiştir.

Diğer taraftan, yurtiçi satış bölümüne sahip aracı kurum sayısı, 3 yabancı aracı kurumun bu bölümlerini kapatması ve faaliyette olan aracı kurum sayısının azalmasından dolayı 48'e gerilemiştir.

Departman bazında en yüksek düşüş 78 kişi ile brokerlarda görülmüştür.

Bu düşüslere paralel olarak çalışanların departman bazında dağılımında broker, dealer ve yurtiçi satış bölümlerindeki çalışan sayılarının nominal olarak azaldığı görülmektedir. Bu dönemdeki en büyük değişim ise brokerlarda olmuştur. 2009 yılında aracı kurumlarda broker olarak çalışan personel sayısı 78 kişi (%19) azalmış, toplamdaki payı %7'ye gerilemiştir.

Çalışanların Departman Dağılımı		
	2008	2009
Merkez Dışı Örgütler	28.5%	28.7%
Şube	18.2%	19.0%
Acente	7.5%	7.0%
İrtibat Bürosu	2.8%	2.7%
Mali ve İdari İşler	16.5%	16.7%
Broker	8.0%	7.0%
Dealer	9.2%	8.8%
Yurtiçi Satış (Merkez)	5.8%	6.1%
Araştırma	4.4%	4.3%
Bilgi İşlem	3.6%	3.9%
İç Denetim-Teftiş	3.2%	3.2%
Kurumsal Finansman	3.0%	2.5%
Hazine	2.4%	2.5%
Yurtdışı Satış	2.9%	3.2%
İnsan Kaynakları	1.3%	1.2%
Portföy Yönetimi	1.3%	1.2%
Diğer	9.9%	10.5%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Aracı kurumlarda çalışanların %29'u merkez dışı örgütlerdedir.

Şube, acente ve irtibat bürosu olarak 3 başlık altında sınıflandırılan merkez dışı örgütlerdeki çalışanların payı karşılaştırılan dönemler arasında %29 ile aynı seviyede kalmıştır. Çalışan sayısı gerilemiş olmasına rağmen, diğer departmanlardaki azalış daha fazla olduğu için merkez dışı örgütlerin payı aynı düzeyde kalmıştır.

Sonuç olarak, çalışan sayılarındaki değişimler şube ağı bölümündeki verilerle birlikte ele alındığında, aracı kurumların doğrudan sahip oldukları şube ve irtibat bürosu sayılarının azaldığı, bu gelişmeye paralel olarak bu bölümlerdeki çalışan sayısının da düştüğü görülmektedir.

Yurtdışı satış bölümüne sahip aracı kurum sayısı ise 37'ye yükselmiştir. 6'sı yerli 1'i yabancı 7 aracı kurum yurtdışı pazarlama departmanı altında çalışan bulundurmaya başlarken, 3'ü yabancı 1'i yerli 4 aracı kurum ise bu bölümlerini kapatmıştır.

Diğer taraftan 2009 yıl sonunda 5'i yabancı, 4'ü yerli 9 aracı kurum araştırma bölümünü kapatmıştır. Bu bölümde çalışan sayısı 22 kişi (%10) azalırken, çalışanların departman bazındaki dağılımında payları fazla değişmeyerek %4'te kalmaya devam etmiştir.

Kurumsal finansman bölümünde de benzer bir değişim yaşanmış, 4 aracı kurum kurumsal finansman bölümünü kapatırken, bu bölümdeki çalışanların payı da %4,5'tan %3,9'a inmiştir.

Mali ve idari işler %17'lik payla, çalışan sayısının yüksek olduğu bir bölümdür. Departmanlarda ortalama çalışan sayısı dikkate alındığında, en kalabalık bölüm ortalama 9 çalışan ile mali ve idari işler departmanıdır.

Aracı kurumlarda ortalama çalışan sayısındaki en büyük değişim brokerlarda yaşanmıştır. 2008 sonunda aracı kurum başına ortalama 5 broker çalışırken, 2009 sonunda bu rakam 4'e gerilemiştir. 2008 yılında en yüksek broker sayısına sahip aracı kurumda 19 broker bulunurken, bu sayı 2009'da 14'e inmiştir.

Departmanlarda Ortalama Çalışan Sayısı		
	2008	2009
Mali ve İdari İşler	8.9	8.8
Yurtiçi Satış (Merkez)	5.4	6.0
Diğer	5.8	5.9
Dealer	6.1	5.8
Araştırma	4.0	4.3
Broker	4.9	4.2
Yurtdışı Satış	4.3	4.1
Kurumsal Finansman	4.5	3.9
Bilgi İşlem	3.0	3.0
Hazine	2.6	2.6
Portföy Yönetimi	2.4	2.0
İç Denetim-Teftiş	1.8	1.7
İnsan Kaynakları	1.6	1.5

Kaynak: TSPAKB

Aracı kurum merkezlerinde bulunan dealer ve yurtiçi satış personeli toplamı, aracı kurumlarda pazarlama ve satış

Yurtiçi satış departmanı olan aracı kurum sayısı gerilerken, yurtdışı satış bölümüne sahip kurum sayısı artmıştır.

En kalabalık bölüm 9 çalışan ile mali ve idari işlerdir.

Pazarlama ve satış ekipleri ortalama 12 kişiden oluşmaktadır.

bölmelerinde ortalama çalışan sayısı hakkında gösterge olmaktadır. Bu sayı 2009'da 12 kişidir.

Merkez dışı örgütlerde ortalama 5 kişi çalışmaktadır.

Aracı kurumların merkez dışı örgütlerinde ortalama 5 personel bulunmaktadır. Şubelerde ortalama çalışan sayısı 1 kişi artarak 6'ya yükselmiştir. Faaliyet gösteren şube sayısındaki azalış, şubelerde çalışan sayısındaki düşüşten daha az olmuş, ortalama çalışan sayısı artmıştır. İrtibat bürolarındaki ortalama çalışan sayısı ise değişmeyerek 3'te kalmıştır.

Merkez dışı örgütler sınıflandırmasında yer alan acentelerde, çalışan personel sayısı hakkında sağlıklı bir veri toplanamadığından, ortalama çalışan sayısı hesaplanamamıştır.

Merkez Dışı Örgütlerde Ortalama Çalışan Sayısı		
	2008	2009
Şube	5.0	5.7
İrtibat Bürosu	3.2	3.3
Genel Ortalama	4.7	5.2

Kaynak: TSPAKB

Çalışanların Eğitim Durumu

Sektör çalışanlarının dörtte üçü bir yükseköğrenim diploması sahibidir.

Aracı kurumlarda çalışan personelin eğitim düzeyi genel iş gücüne oranla hayli yüksektir. Aracı kurum çalışanlarının %76'sı bir yüksek öğrenim diplomasına sahiptir.

Eğitim düzeyindeki değişime uzun bir perspektifte bakıldığı zaman, aracı kurumlardaki lise ve altı diplomaya sahip çalışan sayısının yıllar boyunca azaldığı görülmektedir. 2009 yılında bu grupta yer alan kişilerin payında küçük bir gerileme olmuştur.

Çalışanların Eğitim Durumu		
	2008	2009
Yüksek Lisans	11.8%	12.4%
Lisans	57.8%	57.8%
Yüksekokul	6.2%	6.1%
Lise	18.9%	18.6%
Ortaokul	2.1%	2.0%
İlkokul	3.2%	3.1%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Bütün eğitim sınıflandırmalarında çalışan sayısının düştüğü 2009 yılında, dönemler arasındaki en yüksek oransal düşüş %13 ile ortaokul diplomasına sahip çalışanlarda yaşanmıştır. Lisans diplomasına sahip çalışanların ise %7 gerilemeye rağmen, toplam dağılım içindeki payları değişmeyerek %58'de kalmıştır.

Çalışanların Yaş Dağılımı

Aracı kurum çalışanlarının yaş dağılımı verileri 35 yaş ve altındaki çalışan sayısında düşüş olduğunu göstermektedir. Bu

azalış, bu gruptaki çalışanların %82 paya sahip olduğu 2000 yılında bu yana süregelmektedir.

2009 yılında, 35 yaş ve altındaki grupta yer alan çalışanların payı 4 puan gerileyerek %50'ye düşmüştür. 2009 yılında sektördeki toplam çalışan sayısı 387 kişi azalırken, bu gruptaki düşüş 392 olmuştur.

35 yaş altındaki çalışan payı %50'ye gerilemiştir.

Çalışanların Yaş Dağılımı		
	2008	2009
18-25	6.9%	5.6%
26-30	19.4%	18.2%
31-35	27.2%	25.7%
36-40	25.7%	27.1%
41-45	13.1%	14.7%
46-50	5.0%	5.5%
51-55	1.7%	2.0%
56-60	0.5%	0.5%
61+	0.5%	0.6%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Çalışanların İş Tecrübesi

2001 krizinin ardından, aracı kurumların çalışan sayısındaki azalma ağırlıklı olarak düşük tecrübeli kesimi etkilemişti. Bununla beraber, aracı kurumlarda ciddi anlamda istihdam açılmamış, böylece sektörün genel iş tecrübesi yükselmiştir.

İş tecrübesi bazındaki dağılım, sektördeki 10 yıl ve altı deneyime sahip çalışan payının azalmaya devam ettiğini göstermektedir. 2006 yılında %62, 2007 yılında %53, 2008 yılında %45 paya sahip olan 10 yıl ve altı deneyime sahip çalışanların payı 2009 sonunda 4 puan düşerek %41'e gerilemiştir.

10 yıl ve altı tecrübeye sahip çalışanların payı düşmeye devam ederek %41'e gerilemiştir.

İş tecrübesi bazındaki en büyük değişim 0-2 yıl tecrübeli çalışanlarda yaşanmıştır. Sektöre yeni girişi ifade eden bu grup karşılaştırılan dönemler arasında %24 (119 kişi) gerilemiştir. Bu gruptaki çalışanları payı ise 2009 yılında %8'e düşmüştür. Dikkat çekici bir diğer düşüş ise 5-10 yıl deneyime sahip çalışanlarda görülmüştür. Bu grupta yer alan çalışan sayısı %17 (194 kişi) gerilemiştir.

Çalışanların İş Tecrübesi (Yıl)		
	2008	2009
0-2	9.5%	7.8%
2-5	12.8%	12.9%
5-10	22.8%	20.6%
10-15	28.1%	29.1%
15+	26.7%	29.7%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Diğer taraftan, 10 yıl ve üstü deneyime sahip çalışanların payı 3 puan artarak %59'a yükselmiştir.

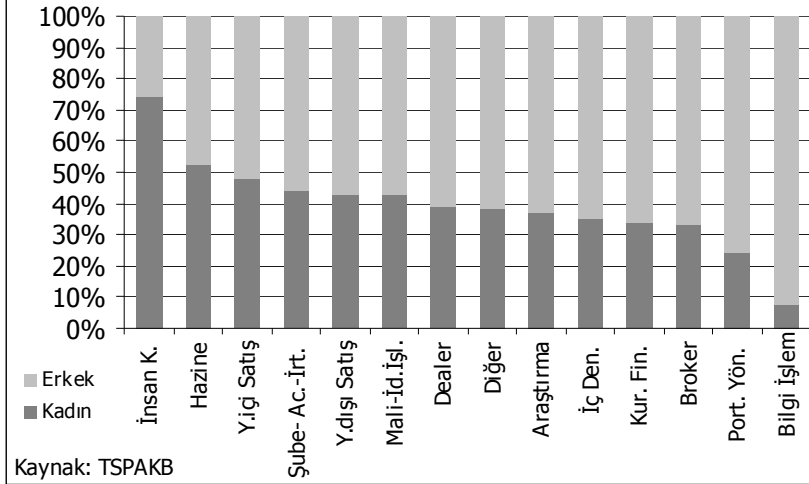
Yaş ve iş tecrübesi istatistikleri, 2001 krizinden itibaren aracı kurumların yüksek öğrenimlerini yeni tamamlamış olan kişilere yeterince iş imkanı sunmadıklarını göstermektedir. Sektöre 2001 yılından itibaren yeni çalışan girişinin kısıtlı olması sebebi ile, çalışmaya devam edenlerin yaş ortalamaları ve tecrübeleri zaman içinde artmıştır.

Çalışanların Cinsiyeti

Sektör çalışanlarının %40'ı kadındır.

2000 yılında toplam çalışanların %46'sını oluşturan kadınların payı yıllar içinde gerilemiş, 2008 sonunda %41'e, 2009 sonunda ise %40'a düşmüştür.

Cinsiyete Göre Departman Dağılımı, 2009

İK, en fazla kadın çalışanı olan bölümdür.

Cinsiyete göre departman dağılımı, kadınların en yoğun istihdam edildiği bölümün %74 ile insan kaynakları departmanı olduğu göstermektedir. 2008 yılında bu departmanda çalışanların %78'i kadın idi.

Yurtiçi satış departmanındaki kadınların ağırlığı artmıştır.

İnsan kaynakları departmanını %53 ile hazine ve %48 ile yurtiçi satış bölümleri takip etmektedir. 2008 yılında yurtiçi satış bölümündeki çalışan kadınların oranı %44 iken, 2009 yılında bu payda artış olduğu görülmüştür.

2009 yılında acente, iribat bürosu ve şubelerdeki kadın çalışanların payı değişmezken (%44), yurtdışı satış bölümündeki kadınların payı 2008 yılına göre 3 puan gerileyerek %43'e inmiştir.

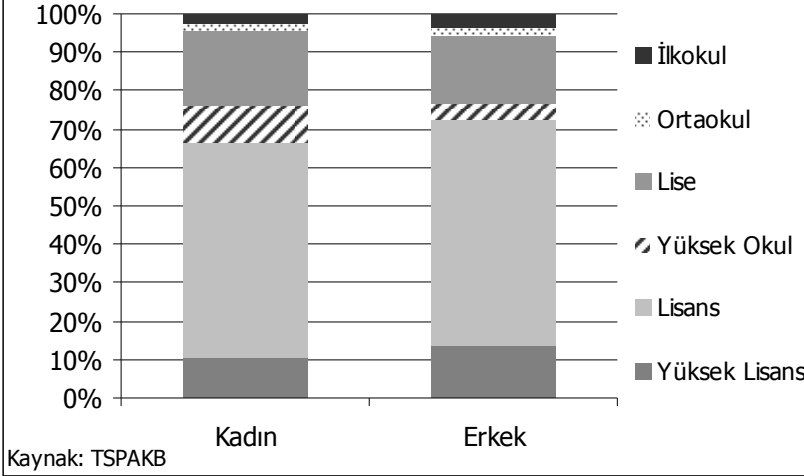
Broker olarak görev yapan kadın çalışanların payı %34'e düşmüştür.

Departman bazındaki dağılımda en büyük değişim brokerlar arasında yaşanmıştır. En fazla çalışan çıkışının olduğu bu bölümde, kadınların payı daha fazla azalmıştır. 2007 yılında %41, 2008 yılında ise %38 paya sahip olan kadın brokerların payı 2009 yılında %34'e kadar düşmüştür. Dealerlar arasındaki

dağılımda ise herhangi bir değişim olmamış, kadın çalışanlar %39 olan paylarını korumaya devam etmiştir.

Araştırma bölümündeki kadınların oranı %37 iken, bu oran portföy yönetiminde %24'e, bilgi işlem departmanında ise %8'e gerilemektedir.

Cinsiyete Göre Eğitim Dağılımı, 2009

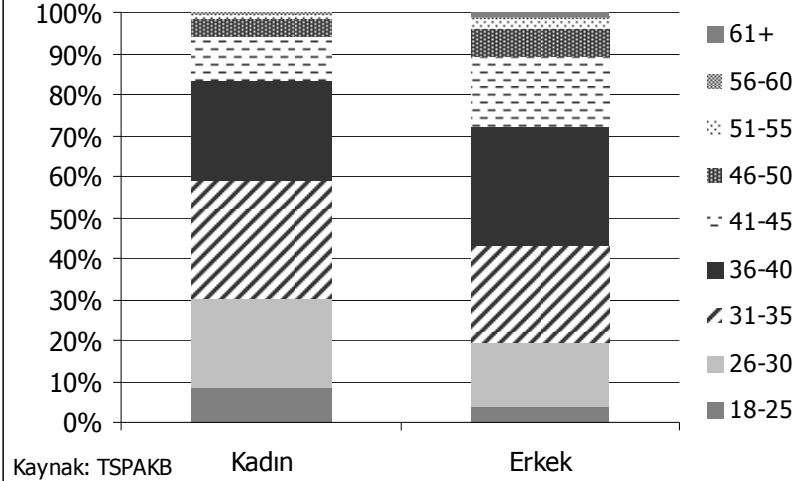
Cinsiyete göre eğitim dağılımı, kadınların %76'sının, erkeklerin ise %77'sinin yüksek okul ve üstü diplomaya sahip olduğunu göstermektedir.

Kadın ve erkeklerin dörtte üçü yüksek okul ve üstü diplomaya sahiptir.

Lisans diplomasına sahip çalışanlar arasında erkeklerin, yüksek okul diplomasına sahip çalışanlar arasında ise kadınların payı yüksektir.

Yaş gruplarının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde, sektördeki kadınların yaş ortalamasının erkeklerden daha düşük olduğu görülmektedir.

Cinsiyete Göre Yaş Dağılımı, 2009

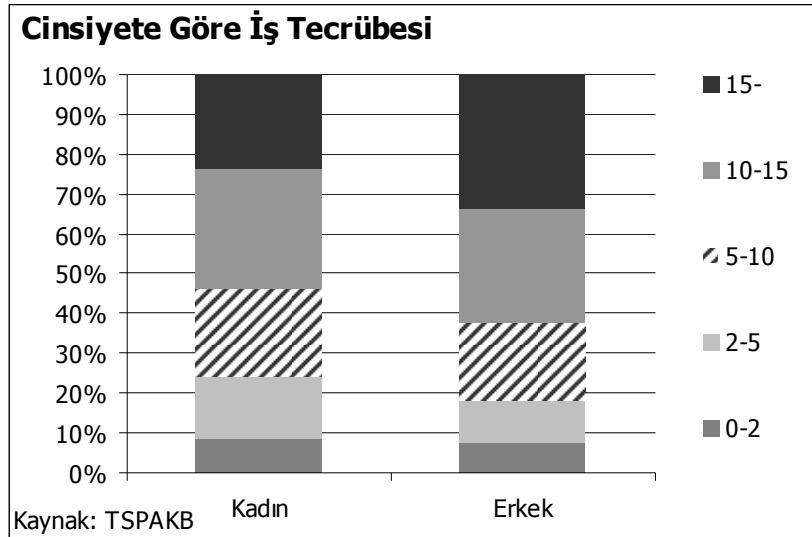
2008 yılında 18-25 yaş arasındaki çalışanların %58'ini kadınlar oluştururken, 2009 yılında bu oran 2 puan artarak %60'a yükselmiştir. Nominal olarak en yoğun personel çıkışının yaşandığı 31-35 yaş aralığında ise kadınların oranı %46'da kalmaya devam etmiştir.

İleri yaşlarda kadınların oranı düşmektedir.

Cinsiyet dağılımına göre veriler, ilerleyen yaş gruplarında kadın çalışanların payının azaldığını göstermektedir. 50 yaş ve üstü çalışanların yer aldığı grupta kadınların oranı %20'ye düşmektedir. 61 yaş üstünde ise kadın çalışan bulunmamaktadır.

Sektörde çalışan erkeklerin iş tecrübesi daha yüksektir.

Cinsiyete göre iş tecrübesi dağılımları da, yukarıdaki verilere paralel olarak, iş tecrübesi arttıkça kadınların ağırlığının azaldığını göstermektedir.

2009 yılında, 0-2 yıl tecrübeye sahip kadın çalışanların oranı 1 puan artarak %44 olmuştur. En fazla çıkışın yaşandığı 5-10 yıl tecrübeli çalışanlarda ise dağılım değişmemiş, kadınlar %43 paya sahip olmuştur.

15 yıl üstü deneyime sahip çalışanların yalnızca %32'si kadındır. Yaş ve iş tecrübesinin yönetim kademeleri ile doğru orantılı olduğu düşünülürse, üst kademelerde kadınların daha az temsil edildiği tahmin edilmektedir.

